

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie egzekucyjnej dotyczącej spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego należącego do zasobów mieszkaniowych Spółdzielni Mieszkaniowej przy udziale małoletniego wierzyciela reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego, dłużnika przy udziale nabywcy licytacyjnego na skutek zażalenia nabywcy na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 29 stycznia 2013 r. w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia nieruchomości

Czy termin złożenia do depozytu sądowego ceny nabycia przez licytanta opisany w treści art. 967 zd. 1 k.p.c., który uzyskał przybicie, a któremu w oparciu o treść art. 967 zd. 2 k.p.c. sąd oznaczył dłuższy termin do uiszczenia tej ceny, jest zachowany jeżeli przed jego upływem złożone zostało w banku polecenie przelewu, a kwota określona w zleceniu miała pokrycie na rachunku zleciodawcy, czy też o zachowaniu powyższego terminu świadczy chwila faktycznego wpływu (uznania) ceny nabycia na rachunek depozytowy sądu?

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy w S. w sprawie [...] stwierdził wygaśnięcie skutków przybicia udzielonego postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 8 października 2012r. w sprawie [...] na rzecz nabywcy licytacyjnego A. W. (pkt 1), następnie stwierdził przepadek rękojmi w kwocie 7 700 zł uiszczonej przez A. W. celem przystąpienia do przetargu w dniu 8 października 2012 r. (pkt 2) oraz zwrócił nabywcy uiszczonej część ceny nabycia w kwocie 50.050 zł (pkt 3). Uzasadniając orzeczenie Sąd egzekucyjny podał, iż postanowieniem z dnia 22 października 2012 r. wezwano nabywcę A. W. do

uiszczenia reszty ceny nabycia w kwocie 50 050 zł – w terminie dwóch tygodni pod rygorem utraty rękojmi i wygaśnięcia skutków przybicia.

Nabywca w dniu 20 listopada 2012r. złożył wniosek o przedłużenie terminu do zapłaty o 30 dni i postanowieniem z dnia 3 grudnia 2012r. wyznaczono mu dłuższy termin do uiszczenia kwoty 50 050 zł w ten sposób, że wezwano nabywcę do zapłaty powyższej kwoty w terminie 30 dni od dnia doręczenia postanowienia – pod rygorem utraty rękojmi i wygaśnięcia skutków przybicia .

Odpis postanowienia został doręczony nabywcy licytacyjnemu w dniu 21 grudnia 2012 r., a kwota 50 050 zł została uiszczona przez nabywcę licytacyjnego A. W. w dniu 22 stycznia 2012 r.

Nabywca licytacyjny dokonał wpłaty z przekroczeniem oznaczonego terminu o 1 dzień. W ocenie Sądu egzekucyjnego termin 30 dni powinien być liczony od dnia 22 grudnia 2012 r. Trzydziesty dzień terminu nastąpił w dniu 20 stycznia 2013 r., a ponieważ jest to niedziela czyli dzień ustawowo wolny od pracy, koniec terminu przesuwa się na dzień następny. 21 stycznia 2013r. był zatem ostatnim dniem zakreślonego 30-dniowego terminu do uiszczenia reszty ceny nabycia.

Zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego złożył nabywca A. W. zarzucając naruszenie art. 969 k.p.c. przez błędne zastosowanie i żądając jego zmiany poprzez stwierdzenie, że nie doszło do wygaśnięcia skutków przybicia udzielonego postanowieniem z dnia 8 października 2012 r. oraz przez niestwierdzenie przepadku rękojmi w kwocie 7700 zł i nieorzekanie o zwrocie nabywcy uiszczonej części ceny w kwocie 50 500 zł. Nabywca zażądał zasądzenia kosztów na swoją rzecz oraz ewentualnie uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania go Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wskazano, iż nabywca dokonał wpłaty dalszej części ceny w dniu 21 stycznia 2013 r., czyli w ostatnim dniu kiedy miała nastąpić wpłata tej kwoty. Data księgowania tej kwoty to 21 stycznia 2013 r. a nie 22 stycznia 2013 r. W ocenie nabywcy fakt rzeczywistego wpływu środków pieniężnych na rachunek bankowy Sądu nie ma znaczenia w sprawie, skoro istotna jest data księgowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie nabywcy Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, co uzasadnia przedstawienie go do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

Wątpliwość dotyczy wykładni art. 967 zd. 2 k.p.c. w związku z art. 967 zd. 1 k.p.c.

Stosownie do treści przytoczonego przepisu po uprawomocnieniu się postanowienia o przybiciu sąd wzywa licytanta, który uzyskał przybicie (nabywcę), aby w ciągu dwóch tygodni od otrzymania wezwania złożył na rachunek depozytowy sądu cenę nabycia z potrąceniem rękojmi złożonej w gotówce. Na wniosek nabywcy sąd może oznaczyć dłuższy termin uiszczenia ceny nabycia, nieprzekraczający jednak miesiąca. Wykładnię przywołanego przepisu w kwestii tego, iż określa on dwa terminy - w zdaniu pierwszym termin ustawowy, w zdaniu drugim - sądowy w orzecznictwie Sądu Najwyższego uznać należy za jednolitą (por. postanowienia z dnia 22 sierpnia 2000 r., IV CKN 1220/00, z dnia 11 lutego 2000 r., III CKN 1109/99, z dnia 21 maja 1998 r., III CKN 139/98, OSNC 1998 nr 12, poz. 220, czy z dnia 7 października 2003 r. IV CK 40/02).

O ile orzecznictwo Sądu Najwyższego i doktryna w sposób zgodny wypowiadają się w kwestii rozpoczęcia biegu trzymiesięcznego terminu sądowego, określając go jako chwilę otrzymania przez nabywcę wezwania sądowego do złożenia na rachunek depozytowy sądu ceny nabycia (np. postanowienie z dnia 21 maja 1998 r., III CKN 139/98), o tyle oznaczenie chwili złożenia na rachunek depozytowy sądu tej ceny nie jest jednoznaczne.

Kwestia ta ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, gdyż jak wynika ze stanu faktycznego nabywca, któremu w oparciu o treść art. 967 zd. 2 k.p.c. sąd oznaczył dłuższy termin do uiszczenia tej ceny, w ostatnim dniu wyznaczonego terminu, tj. w dniu 21 stycznia 2013 r., wydał bankowi, z którym łączyła go umowa rachunku dyspozycję przelewu kwoty stanowiącej cenę nabycia. Bank dokonał zaksięgowania operacji w tym samym dniu, lecz zrealizował dyspozycję następnego dnia, po upływie opisanego terminu sądowego, co wynika wprost, z treści załączonego do zażalenia dokumentu potwierdzenia przelewu (k. 33). Fakt wykonania przelewu świadczy o tym, iż nabywca w chwili jego zlecenia dysponował kwotą stanowiącą cenę nabycia.

Za niespełniające wymogu „uiszczenia ceny nabycia” autorzy pracy „Kodeks postępowania cywilnego. Tom III” pod red. K. Piasecki, A. Marciniak Wydawnictwo (C.H. Beck 2012, str. 1295- 1296) uznali przedłożenie dokumentu potwierdzającego, że w tym terminie nastąpiło przekazanie tej kwoty na rachunek depozytowy.

Podobny pogląd wyrażono w pracy pod red. Janusza Jankowskiego „Kodeks postępowania cywilnego. Tom II Komentarz (art. 730-1088, Wydawnictwo C.H. Beck 2013), gdzie stwierdzono, że jeżeli uiszczenie ceny nabycia oraz jej przekazanie przez komornika na rachunek depozytowy sądu nastąpi w terminie określonym w art. 967, nie powstają skutki z art. 969 kpc. Natomiast w razie przekroczenia terminu przekazania ceny nabycia przez komornika na rachunek depozytowy sądu, należy uznać, że nabywca nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, nawet jeżeli cena nabycia została uiszczona komornikowi w terminie (str. 910).

Odmienny pogląd został wyrażony w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 października 2003 r. wydanego w sprawie o sygn. akt IV CK 40/02, gdzie na kanwie niemal identycznego stanu faktycznego jak w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy dostrzegając, iż cena nabycia nieruchomości nie może być, zaliczona do opłat sądowych, ponieważ te obejmują sądowe wpisy i opłaty kancelaryjne, stwierdził jednak, że z uwagi na taki sam sposób uiszczania tej należności jak w przypadku opłat sądowych, należy uznać, że termin złożenia do depozytu sądowego ceny nabycia przez licytanta, który uzyskał przybicie, jest zachowany, jeżeli przed jego upływem złożone zostało w banku polecenie przelewu, a kwota określona w zleceniu miała pokrycie na rachunku zleciodawcy.

Niejednoznaczne stanowisko zostało wyrażone w pracy pod red. Zbigniewa Szczurka pt. „Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz” (Currenda 2005), gdzie stwierdzono, iż przepis wyraźnie wskazuje, iż uiszczenie ceny nabycia następuje poprzez złożenie jej na rachunek depozytowy sądu, a dla zachowania terminu decydująca będzie zatem wpłata na tenże rachunek. Dlatego w wypadku uiszczenia ceny nabycia komornikowi warunek ten zostanie spełniony tylko wówczas, gdy komornik złoży wpłaconą kwotę na rachunek w terminie. Przywołując odmienny pogląd wyrażony w pracy M. Tyczki i E. Wengerka: „Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne.

Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego”, Warszawa 1998, s. 557, autorzy publikacji dodali, że należy zgodzić się z poglądem, iż komornik, który działając nieprawidłowo, przyjął kwotę stanowiącą cenę nabycia, winien przekazać ją na rachunek depozytowy sądu niezwłocznie.

Reasumując, za przyjęciem interpretacji, iż termin złożenia do depozytu sądowego ceny nabycia przez licytanta, który uzyskał przybicie, a któremu w oparciu o treść art. 967 zd. 2 k.p.c. sąd oznaczył dłuższy termin do uiszczenia tej ceny, jest zachowany, jeżeli przed jego upływem złożone zostało w banku polecenie przelewu, a kwota określona w zleceniu miała pokrycie na rachunku zleciennodawcy przemawiają:

- sądowy charakter terminu opisanego w art. 967 zd. 2 k.p.c., który upodabnia uiszczenie ceny nabycia do uiszczenia opłat sądowych, gdzie występującą w tej mierze lukę prawną orzecznictwo Sądu Najwyższego wypełniło przez zastosowanie w drodze analogii przepisu art. 165 § 2 k.p.c., w myśl którego oddanie pisma procesowego w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu (np. postanowienie z dnia 27 listopada 1961 r. IV CR 634/61 - czas wykonania polecenia przelewu, to jest obciążenia rachunku strony obowiązanej do wniesienia opłat i uznania rachunku kasy sądowej bądź dokonania rozrachunku na podstawie czeku rozrachunkowego, jest niezależny od woli tej strony, gdyż wykonawcą jest organ bankowy, na którego działanie nie ma wpływu osoba polecająca przelew lub składająca czek rozrachunkowy; postanowienie z dnia 26 marca 1993 r. III ARN 7/93 - wpłacenie przekazem pieniężnym opłaty sądowej w urzędzie pocztowym lub w banku na konto właściwego sądu w innym banku jest równoznaczne pod względem czasowym z bezpośrednią wpłatą gotówkową opłaty do kasy tego sądu lub do banku prowadzącego rachunek bankowy sądu; postanowienie z dnia 19 września 2007 r. III UZ 12/07 - o zachowaniu wyznaczonego przez sąd terminu do uiszczenia opłaty sądowej od apelacji decyduje data wpłacenia przez stronę brakującej opłaty na konto właściwego sądu za pośrednictwem każdej placówki legalnie przyjmującej i realizującej tego typu przelewy, a nie data transferu tej opłaty na rachunek bieżących dochodów właściwego sądu,

- uiszczenie ceny nabycia nie może być utożsamiane ze splatą długu w rozumieniu art. 454 k.c., gdyż te będzie poprzedzone szeregiem czynności proceduralnych rozciągniętych w czasie, jak np. przysądzenie własności, czy sporządzeniem planu podziału,
- złożenie ceny nabycia na rachunek depozytowy sądu nie rodzi materialno-prawnych skutków złożenia do depozytu sądowego w rozumieniu art. 470 k.c., co było przyczyną legislacyjnej zmiany art. 967 k.p.c. (art. 1 pkt 183 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z dnia 4 sierpnia 2004 r.),
- zasada proporcjonalności wyrażona w treści art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, nakazująca przyjęcie interpretacji analizowanego przepisu w takim kierunku, aby zakres obowiązków nakładanych na nabywcę był adekwatny do celu postępowania egzekucyjnego. Przepadek rękojmi w sytuacji wątpliwości interpretacyjnych dotyczących art. 967 zd. 2 k.p.c. rodzący daleko idące skutki w sferze majątkowej nabywcy oraz powszechna praktyka związana z odpowiednim stosowaniem norm dotyczących poboru opłat sądowych (na co wskazuje przytoczona literatura) nakazują przyjęcie interpretacji korzystniejszej dla nabywcy, tym bardziej, iż orzeczenie przepadku rękojmi będzie niekorzystne również dla wierzyciela, który nie uzyska zaspokojenia oraz dla dłużnika, którego dług nie ulegnie zmniejszeniu.

Za interpretacją art. 967 k.p.c. sprowadzającą się za utożsamieniem terminu złożenia do depozytu sądowego ceny nabycia przez licytanta, który uzyskał przybicie, jako terminu faktycznej wpłaty (uznania) tej ceny na rachunku depozytowym sądu przemawiają natomiast:

- interpretacja językowa - dopiero złożenie na rachunek depozytowy sądu ceny nabycia (art. 967 k.p.c.) stanowi wykonanie warunków licytacji (art. 998 § 1 k.p.c.),
- cel związany z założeniem wymuszenia na nabywcy staranności związanej z terminowym uiszczeniem ceny nabycia, co wynika z podstawowej zasady postępowania egzekucyjnego szybkości postępowania, gdyż dopiero w chwili dokonania wpisu na rachunku depozytowym sądu - „uznania”, powstaje możliwość podjęcie dalszych wymaganych przez

procedurę czynności, w tym i przystąpienia do sporządzania planu podziału (np. uchwała SN z dnia 4 stycznia 1995 r. - OSN IC 1995, nr 4, poz. 62 dotycząca spełnienia świadczenia bezgotówkowego w obrocie gospodarczym),

- odmienny charakter i cel instytucji opłaty sądowej czy pisma sądowego od instytucji uiszczenia ceny nabycia; uiszczanie opłat sądowych za pośrednictwem wyspecjalizowanych podmiotów (operatorów pocztowych, uczestników obrotu finansowego) ma na celu umożliwienie stronom postępowania sądowego dogodnego i wynikającego z postępu technicznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, natomiast celem zasadniczym uiszczenia ceny nabycia będzie zaspokojenie należności wierzycieli postępowania egzekucyjnego,
- brak podstaw prawnych do odpowiedniego stosowania regulacji dotyczących wnoszenia pism sądowych i opłat.

Powyższe kwestie nie zostały dostatecznie wyjaśnione ani w orzecznictwie ani w doktrynie, a budzą one poważne wątpliwości, zwłaszcza ze względu na doniosłość skutków w sferze praw nabywcy w przypadku poprzestania na językowej wykładni art. 967 zd. 2 k.p.c. i z tych względów – na podstawie art. 390 § 1 kpc – należało przedstawić Sądowi Najwyższemu pytanie prawne jak w sentencji postanowienia.